

MĂSURILE DE PROTECȚIE ÎN PRIVINȚA VICTIMELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE PRIN PRISMA DREPTURILOR OMULUI - GARANȚII ȘI RISCURI

PROTECTIVE MEASURES FOR VICTIMS OF DOMESTIC VIOLENCE FROM A HUMAN RIGHTS PERSPECTIVE - GUARANTEES AND RISKS

CZU: 343.211.3:343.615-027.553 DOI: <https://doi.org/10.59295/ssdoed2024.36>

Liuba VASILIU¹

ABSTRACT. *Domestic violence - means any intentional act or inaction, whether physical or verbal, physical, psychological, spiritual or economic abuse or the infliction of material or non-material harm, committed by a family member against other family members, including children, and against common or personal property. According to Article 3 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, domestic violence means all acts of physical or psychological violence occurring within the family. Article 1, in conjunction with Article 3 CEDO, imposes a positive obligation on the State to ensure that individuals under their protection are protected against all forms of ill-treatment prohibited by Article 3 CEDO, even if such treatment has been committed by private persons.*

Keywords: *fundamental rights and freedoms, domestic violence, domestic violence, family, protection measure, victim, perpetrator.*

REZUMAT. *Violență în familie - reprezintă orice acțiune sau inacțiune intenționată, manifestată fizic sau verbal, prin abuz fizic, psihologic, spiritual sau economic ori prin cauzare de prejudicii materiale sau morale, comisă de un membru de familie contra unor alți membri de familie, inclusiv contra copiilor, precum și contra proprietății comune sau personale. Potrivit art. 3 din Convenția Consiliului Europei, cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, violență în familie înseamnă toate actele de violență fizică sau psihologică care au loc în familie. Art. 1, coroborat cu art. 3 din CEDO, impune obligația pozitivă a statului de a asigura că indivizii aflați sub protecția lor sunt protejați împotriva tuturor formelor de rele tratamente interzise de art. 3 CEDO, chiar și dacă un astfel de tratament a fost comis de persoane private.*

Cuvinte-cheie: *drepturi și libertăți fundamentale, violență în familie, violență domestică, familie, măsură de protecție, victimă, agresor.*

Introducere

Considerând că recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume, Considerând că ignorarea și disprețuirea drepturilor omului au dus la acte de barbarie care revoltă conștiința omenirii și că făurirea unei lumi în

---

¹ Vasiliu LIUBA, Universitatea de Stat din Moldova, ORCID ID 0009-0002-2355-9897, email: vasiliu.liuba@yahoo.com

care ființele umane se vor bucura de libertatea cuvântului și a convingerilor și vor fi eliberate de teamă și mizerie a fost proclamată drept cea mai înaltă aspirație a oamenilor, Considerând că este esențial ca drepturile omului să fie ocrotite de autoritatea legii pentru ca omul să nu fie silit să recurgă, ca soluție extremă, la revoltă împotriva tiraniei și asupririi.

Dat fiind faptul că dreptul la viață, sănătate și integritate psiho-emoțională este garantată prin lege, vom aborda problema violenței în familie prin prisma drepturilor și libertăților fundamentale.

Atsfel în studiul nostru vom porni de la art. 3 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care asigură că orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale, coroborat cu art. 1 care indică, toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unii față de altele în spiritul fraternității[1]. O altă garanție a drepturilor și libertăților omului vin art 2 coroborat cu art. 5 din CEDO și art. 24 din Constituția RM[2], care garantează că dreptul la viață a oricărei persoane este asigurat prin lege astfel orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa[2].

Revenind la tema articolului, considerăm absolut necesar de a sublinia garanțiile în acest sens de DDO, care la art. 16 subliniază că odată cu împlinirea vârstei legale, bărbatul și femeia, fără nici o restricție în ce privește rasa, naționalitatea sau religia, au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie. Ei au drepturi egale la contractarea căsătoriei, în decursul căsătoriei și la desfacerea ei. Căsătoria nu poate fi încheiată decât cu consimțământul liber și deplin al viitorilor soți. Familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului. Tot în această arie a garanțiilor drepturilor și libertăților, vine și art. 8 din CEDO, care indică că orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. În acest context, vom reține că la nivel de politici și instrumente se încearcă o garantare absolută a drepturilor și libertăților omului, această încercare uneori eșuează din cauza unor configurații socio-culturale și economice. Astfel, în demersul nostru vom porni de la abordarea familiei ca unitate de bază a societății. Rolul acesteia pentru dezvoltarea societății și a statului de drept este la fel de important ca rolul celulei într-un organism viu. Bunăstarea organismului, și în cazul nostru a societății a societății, depinde de cât de sănătoasă este celula. De aceea, în diverse sfere ale vieții sociale au loc constant discuții despre relațiile familiale și despre eventualele probleme/ riscuri în cadrul acestor relații.

Art. 28 din Constituția RM[2] coroborat cu art. 2 din Codul familiei al RM prevede că familia și relațiile familiale sînt ocrotite de stat. Relațiile familiale sînt reglementate în conformitate principiile: monogamie, căsătorie liber consimțită între bărbat și femeie, egalitate în drepturi a soților în familie, sprijin reciproc moral și material, fidelitate conjugală, prioritate a educației copilului în familie, manifestare

a grijii pentru întreținerea, educația și apărarea drepturilor și intereselor membrilor minori și ale celor inapți de muncă ai familiei, soluționare, pe cale amiabilă, a tuturor problemelor vieții familiale, inadmisibilitate a amestecului deliberat în relațiile familiale, liber acces la apărarea, pe cale judecătorească, a drepturilor și intereselor legitime ale membrilor familiei[3]. Subsecvent acestor prevederi vom menționa că în cadrul acestor relațiilor de familie poate apărea violența, ceea ce duce la încălcarea drepturilor și libertăților anterior menționate.

Violența în familie poate lua mai multe forme, de la violența fizică, psihologică și sexuală până la lipsuri economice și izolare. Aceasta este una dintre cele mai frecvente forme de violență împotriva celor mai vulnerabili membri ai familiei, cu consecințe periculoase pentru sănătatea, siguranța, bunăstarea sau izolarea acestora, pentru sănătatea, siguranța, bunăstarea sau chiar viața lor. Printre cauzele posibile ale violenței în familie se numără abuzul de substanțe, sărăcia și șomajul, precum și faptul că unele victime ale violenței în familie devin victime din cauza nivelului scăzut de educație, a presiunii socio-culturale sau chiar a convingerilor religioase. În acest context, codul penal al RM la art 201¹ stabilește ca drept violența în familie acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin: maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății; izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei; privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare, dacă au provocat victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății[4]. din Legea nr. 45 din 01.03.2007, cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, ne indică că prevenirea și combaterea violenței în familie fac parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică. Pentru consolidarea, ocrotirea și sprijinirea familiei, pentru asigurarea respectării principiilor fundamentale ale legislației cu privire la familie, recunoscând faptul că realizarea egalității de gen între femei și bărbați constituie elementul-cheie în prevenirea violenței asupra femeilor, faptul că violența în familie afectează femeile în mod disproporționat, dar și faptul că și copiii și bărbații pot fi de asemenea victime ale violenței[5].

În scop comparativ, menționăm că în legislația română în Legea nr. 217 din 22.05.2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice regăsim termenul de violență domestică, care în esență are aceleași înțeles și obiectiv, precum ocrotirea și sprijinirea familiei, dezvoltarea și consolidarea solidarității familiale, bazată pe prietenie, afecțiune și înțelegere morală și materială a membrilor familiei, constituie un obiectiv de interes național. Prevenirea și combaterea violenței domestice fac parte din politica integrată de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică. Statul român, prin autoritățile competente, elaborează și implementează politici și programe destinate prevenirii și combaterii violenței domestice, precum și protecției victimelor violenței domestice[6].

Odată ce am identificat cadrul normativ și garanțiile cu privire la familie și relațiile de familie, urmează să identificăm garanțiile oferite în cazul apariției riscului/ pericolului iminent și anume soluția care este oferită de către lege/ stat pentru a asigura drepturile și libertățile victimelor violenței în familie. Aceste soluții iau forma unor măsuri de protecție din partea statului în raport cu victimele violenței în familie. Potrivit art. 2 din Legea nr. 45 din 01.03.2007, cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, prin violență în familie se înțelege orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare a unor alte persoane, manifestată fizic sau verbal, prin abuz fizic, sexual, psihologic, spiritual sau economic ori prin cauzare de prejudiciu material sau moral, comisă de un membru de familie contra unor alți membri de familie, inclusiv contra copiilor, precum și contra proprietății comune sau personale”[6]. În conformitate cu prevederile normei menționate, violență psihologică reprezintă impunerea voinței sau a controlului personal, provocarea stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derâdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor sau prin lovire a animalelor domestice; neglijare; implicare în viața personală; acte de gelozie; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicere a realizării profesionale, interzicere a frecventării instituției de învățământ; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar. Norma indicată anterior apreciază violența fizică ca vătămare intenționată a integrității corporale ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, prin otrăvire, intoxicare, alte acțiuni cu efect similar. În temeiul art. 3 din aceeași Lege, subiecți ai violenței în familie sunt: agresorul și victima. Aceștia pot fi în condiția conlocuirii – persoanele aflate în relații de căsătorie, de divorț, de concubinaj, de tutelă și curatelă, rudele lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor, alte persoane întreținute de acestea, iar în condiția locuirii separate – persoanele aflate în relații de căsătorie, copiii lor, inclusiv cei adoptivi, cei născuți în afara căsătoriei, cei aflați sub tutelă sau curatelă, alte persoane aflate la întreținerea acestora[6]. Conform art. 12 din aceeași Lege, cererea pe faptul actului de violență în familie pot depune următoarele persoane: victima, în situații de criză membrii de familie, persoanele cu funcții de răspundere și profesioniștii care vin în contact cu familia, autoritatea tutelară și alte persoane care dețin informații despre pericolul iminent de săvârșire a unor acte de violență sau despre săvârșirea lor[6]. În temeiul art. 15 alin. (3) din Legea menționată supra, instanța de judecată este în drept să stabilească măsuri de protecție pe un termen de până la trei luni, urmând să fie retrase măsurile de protecție odată cu dispariția temeiurilor care au dus la aplicarea măsurilor date și a pericolului real. Prevederi similare se conțin și în Capitolul XXII² din Codul de procedură civilă, intitulat - Aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie[7]. În conformitate cu prevederile art. 278⁵ din Codul

de procedură civilă, în cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se indică circumstanțele actului de violență, intensitatea, durata, consecințele suportate și alte circumstanțe care indică necesitatea aplicării măsurilor de protecție. La fel, potrivit art. 278⁶ alin. (3) din Codul de procedură civilă, declarația independentă a victimei este suficientă pentru emiterea ordonanței de protecție în caz de pericol iminent de comitere a violenței fizice[7].

Jurisprudența CtEDO, care a reiterat că tema violenței în familie nu este o chestiune privată sau de familie ci o chestiune de interes public, care implică acțiunea eficientă a statului de a garanta dreptul la respectul vieții private și de familie și protecția efectivă împotriva violenței în familie. Tot în acest sens, alin. 2 al art. 8 CEDO, reiterează că obligația pozitivă a statului, în situații excepționale este de a garanta dreptul la respectarea vieții private și de familie și protecția efectivă împotriva violenței în familie[8]. Convenția ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, adoptată la 18 decembrie 1979 la New York, la care Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr. 87 din 28.04.1994[9], obligă statele părți să garanteze prin intermediul tribunalelor naționale competente și al altor instituții publice protecția efectivă a femeilor împotriva oricărui act discriminatoriu și să ia toate măsurile corespunzătoare pentru eliminarea discriminării față de femei de către o persoană, o organizație sau o întreprindere oricare ar fi aceasta. Articolul 4 din Convenția ONU[9], prevede adoptarea de către statele părți a unor măsuri temporare speciale, menite să accelereze instaurarea egalității în fapt între bărbați și femei, nu este considerată ca fiind un act de discriminare în sensul definiției din prezenta Convenție, dar nu trebuie ca aceasta să aibă drept consecință menținerea unor norme inegale sau diferențiate; aceste măsuri trebuie să fie abrogate de îndată ce au fost realizate obiectivele în materie de egalitate de șanse și tratament, iar adoptarea de către statele părți a unor măsuri speciale, inclusiv cele prevăzute în prezenta Convenție, care au drept scop ocrotirea maternității, nu este considerată ca un act discriminatoriu.

Raportând normele de drept enunțate la riscul întemeiat a prezenței violenței în familie, instanța de judecată urmează a considera admisibil și necesar amestecul statului în persoana autorităților sale competente în viața privată și de familie a părților, în scopul preîntâmpinării pericolului asupra securității vieții, sănătății și bunăstării victimei deoarece există toate premisele aplicării față de agresor a prevederilor Legii nr. 45 din 01 martie 2007, cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie[5]. Analizând constatările CtEDO în cauza Mudric vs. Moldova, la judecarea acestor categorii de pricini urmează să se asigure principiul interesului superior al victimei (copii, femei, vârstnici), consfințit în actele internaționale fundamentale în domeniul drepturilor omului, asumate ca obligațiuni ale statului, și, la fel, pe principiul toleranței „zero”, adică aplicarea măsurilor de protecție trebuie să aibă un efect descurajant pentru agresor. În aceeași cauză, în Recomandarea sa din 30.04.2002 cu privire la ocrotirea femeilor împotriva violenței, Comitetul de Miniștri al Consiliului

Europei a afirmat inter alia, că statele membre ar trebui să introducă, dezvolte și/sau să îmbunătățească unde este necesar politicile naționale împotriva violenței bazate pe siguranță maximă și protecția victimelor, suport și asistență, ajustarea legislației penale și civile, ridicarea conștiinței publice, instruirea pentru specialiștii care se confruntă cu violența împotriva femeilor și prevenirea acesteia. Comitetul de Miniștri a recomandat, în particular, ca statele membre ar trebui să sancționeze serios violența împotriva femeilor, cum ar fi violența sexuală și viol, abuzul de vulnerabilitatea victimelor însărcinate, lipsite de apărare, bolnave, cu dizabilități sau în dependență, la fel ca și sancționarea abuzului ținând cont de poziția agresorului. Recomandarea prevede, de asemenea, că statele membre ar trebui să asigure că toate victimele violenței să beneficieze de posibilitatea de a iniția proceduri, să introducă prevederi care să asigure inițierea procedurilor penale de partea procurorului, să încurajeze procurorii să privească violența împotriva femeilor ca un factor agravant sau decisiv la adoptarea soluției de a porni ori nu urmărirea penală într-un interes public, să asigure unde este necesar că măsurile sunt întreprinse eficient în vederea ocrotirii victimelor împotriva amenințărilor și eventualele acțiuni de răzbunare și să întreprindă măsuri specifice pentru a asigura ocrotirea drepturilor copiilor pe parcursul procedurilor. Cu privire la violența în familie, Comitetul de Miniștri a recomandat că statele membre ar trebui să califice toate formele de violență în familie ca infracțiuni și să prevadă posibilitatea de a întreprinde măsuri în vederea, inter alia, de acordare a posibilității judecătorilor să adopte măsuri interimare cu scopul ocrotirii victimelor, să interzică făptașului de a contacta, comunica cu sau de a se apropia de victimă, să locuiască sau să intre în anumite locuri, să sancționeze toate încălcările a măsurilor impuse făptașului și să stabilească o procedură obligatorie de acționare pentru poliție, serviciile medicale și social. În recomandarea sa cu privire la obligațiunile importante a statelor părți în temeiul art. 2 din Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, Comitetul pentru eliminarea discriminării față de femei a constatat că statele părți au obligația să prevină, investigheze, să intenteze un proces și să pedepsească acțiunile bazate pe violență de gen[10].

Așadar, aplicarea măsurii de protecție reprezintă o măsură temporară și excepțională prin care se garantează drepturile și libertățile fundamentale ale victimei și se restrâng drepturile și libertățile fundamentale ale agresorului, respectiv dreptul de proprietate, dreptul la libera circulație, dreptul la viața de familie, aceasta putând fi obligată și la purtarea unui dispozitiv electronic menit să avertizeze victima de apropierea agresorului său. În practică, însă, această măsură de protecție, care garantează drepturile și libertățile fundamentale ale individului, a fost banalizată de așa zisele- conflicte familiale, care atunci când ajung la un punct mai condimentat unul dintre parteneri simte nevoia de a-și liniști sentimentele și trăirile personale prin îndepărtarea completă și forțată celuilalt din portretul de familie. Acest lucru este eclipsat de cererea de emitere a unei ordonanțe de protecție din partea statului, în cazul dat din partea instanței de judecată. Nu este neobișnuit ca litigiile din dreptul fa-

miliei, cum ar fi cele legate de divorț, custodie, vizitare a copiilor sau chestiuni legate de deplasarea internațională a copiilor, să fie “întărite” și cu o cerere de emitere a unei ordonanțe de protecție, al cărei scop real este de a stabili în prealabil un avantaj procedural sau de a evita executarea unor obligații de către pretinsa victimă. Un scenariu tipic implică o victimă care își provoacă agresorul, care apoi o înregistrează sau o filmează fără știrea sa, sau care pretinde că este victima violenței domestice și face fotografii nedatate ale victimei cu părul dezordonat, urechile roșii, brațele ciupite, degetele zgâriate etc. Acest scenariu include și minori, iar scopul este de a împiedica copiii să dezvolte o legătură personală cu părintele de care au fost separați. În astfel de situații, statul/ instanța de judecată este folosită pe post de armă și instrument în reglarea conturilor personale și hrănirea amorului propriu. Prin urmare, pentru a evita riscul folosirii statului în scop de răzbunare, instanțele de judecată urmează să cerceteze, analizeze și să examineze cu mare atenție, precauție cererile cu privire la emiterea ordonanței de protecție, or doar în lumina dovezilor concrete și obiective prezentate de către presupusa victimă aceasta poate fi admisă, în caz contrar ne vom afla în situația când statul rămâne a fi folosit pe post de marionetă întru realizarea și atingerea scopurilor și intereselor personale

Referințe bibliografice:

1. Declarația Universală Drepturilor Omului, https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf
2. Constituția RM , 1994
3. Codul familiei al Republicii Moldova 2000, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000
4. Codul penal al Republicii Moldova, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002
5. Legea RM nr. 45 din 01.03.2007, cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie
6. Legea nr.217 din 22.05.2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice a fost republicată în Monitorul Oficial al României
7. Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova, 2003
8. Convenția EDO https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron
9. Convenția ONU din 18.12.1979
10. Cauza Mudric V. Republica Moldova, <https://www.agentguvernamental.md/wp-content/uploads/2015/03/MUDRIC-RO.pdf>
11. <file:///D:/Users/Office/Downloads/kriminologicheskii-analiz-ponyatiya-domashnee-nasilie.pdf>
12. <https://rm.coe.int/168046253e>